

SAHARA

Sahara, največja puščava, za katero velja, da je skoraj brez življenja, je bila že od nekdaj mit in skrivnost ostalega sveta. Ime je dobila po arabski besedi za puščavo, »sahra.« Leži v Severni Afriki in obsega prek 9 milijonov km², če vštajemo tudi sosednja na pol suha področja. Sahara deli Afriko v dve kulturno in podnebno različni območji: Severno in Podsaharsko Afriko. Na severu jo omejujeta gorovje Atlas in Sredozemsko morje, na zahodu Atlantski ocean, na vzhodu Rdeče morje, na jugu pa Sudan in dolina reke Niger. Od zahoda proti vzhodu meri okrog 5000 km, od zahoda proti vzhodu pa od 1500 do 2000 km. Edina reka, ki priteče prek Sahare, je Nil v Egiptu. Države na severu Sahare imenujemo države Magreba (arabsko zahod). To so Maroko, Alžirija in Tunizija. Polpuščavski pas, ki se na jugu Sahare vleče v smeri vzhod-zahod prek vse Afrike in predstavlja mejo med puščavo in savano, imenujemo Sahel. Sahara je nastala ob severnem povratniku (23,5° severne zemljepisne širine). Tukaj se proti tlem spuščajo suhi vetrovi pasati, zato na področju pade izredno malo padavin. Sahara pokriva večje dele Algerije, Čada, Egipta, Libije, Malija, Mavretanije, Sudana in Tunizije.

Podnebje

V celoti je bilo podnebje Sahare v obdobju naših ledenih dob bolj vlažno kot dandanes. Predstavljajmo si, da so tam, kjer danes divja vihar prek vročih prodnatih pustinj in nam nosi v obraz kremenčeva zrna, pred 50.000 ali 100.000 leti ležala prostrana, plitva in zablatena jezera, ki jih je morda obrobilo trstičje in so jih prekrivali lokvanji. Mlačno vodo so oživljale ribe, v gajih mimoz na kopnem pa so se podile živali, podobne tistim, ki dandanes žive v tropski Afriki. Lovci in ribiči stare kamene dobe so lovili na širokih območjih, ker niso bili vezani na majhna zatočišča, kakršna so danes v oazah Sahare. Ko pa sta v medledeni dobi vročina in pomanjkanje vode neznosna, so se začeli ljudje in živali umikati iz puščave. Počakali so, dokler se ni podnebje zopet izboljšalo.

S krčenjem ledenikov na evropskih tleh v zadnji ledeni dobi, se je v Sahari zopet začela suha faza. Podnebne razmere so se nato še naprej slabšale, ne moremo pa navesti deleža, ki ga je pri tem procesu zakrivila človekova dejavnost. Danes puščava napreduje in se vsako leto, kot so izračunali francoski znanstveniki, za skoraj cel kilometer pomakne v južni obrobni pas. Skozi zadnjo ledeno dobo je bila Sahara veliko bolj namočena. Tu so bili najdeni razni fosili ter okostja dinosavrov. Pred 5000 leti se je prej zeleno področje začelo zaradi splošne otoplitve spreminjati v puščavo. V Sahari prevladuje tropsko puščavsko podnebje, za katerega so značilne ogromne temperaturne amplitude (okoli 50° C). Podnevi se temperature dvignejo prek 40°C, ponoči pa padejo pod 0°. V Sahari vsako leto pade le okoli 150 mm padavin in traja več let, da se iz kakšnega oblaka za hip utrga dež, kar povzroči, da tla za trenutek vzcvetijo. V tem pasu prevladujejo suhi severovzhodni pasati.

Izgled

Iz filmov si pod besedo Sahara predstavljamo veliko peščeno puščavo. To drži le deloma, saj peščena puščava ali erg predstavlja komaj slabo petino vse Sahare. Saharski pesek nastaja zaradi erozije in preperevanja gorovij, ki ga veter počasi, a vztrajno spreminja v prah.

Običajno je Sahara skalnata (hamada) ali pa gručasta (serir).

Del pokrajine sestavljajo tudi suhe rečne struge ali vadiji, ki vodijo s pogorij in so hkrati dokaz, da je bila Sahara nekoč bolj vodnata. Dandanes pa, razen Nila reke ne dosežejo morja. Včasih se vreme za nekaj minut spremeni hudo deževje, ki z vodo napolni vadije in še bolj pospešuje preperevanje. Predvsem na severnih višje ležečih predelih, pa lahko tudi najdemo kakšno oazo, kjer so včasih rasle tudi izjemno znane mediteranske rastline, kot je oljka.

Živalstvo in rastlinstvo

Rastlinstvo v Sahari je opredeljeno na zelo malo področij. Toda kljub zelo slabim pogojev v Sahari najdemo trnasto grmičevje in majhna drevesa kot so akacije in tamariske (predvsem v nižavah in dolinah), medtem ko v gorah rastline rastejo med kamni.

Rastline so se izjemno prilagodile neugodnem podnebnju. Večina rastlin ima dolge korenine, ki ob občasnih deževjih shranijo vsako kapljico talne vode. Tudi oblike listov so popolnoma prilagojene-listi so špičasti in običajno povoskani.

Nekatere rastline teh območij so enodnevnice – živijo največ nekaj dni. Njihovo seme speče leži v puščavskem pesku in vzklije, ko obilne padavine zalijejo tla. To včasih traja mnogo let. na območja, ki pa so popolnoma brez rastlinstva so gručaste puščave.

Živalstvo v puščavi je omejeno na veliko vrst žuželk, ptic ter glodavcev.

V puščavi lahko najdemo tudi grivaste ovce, tri vrste gazel, od uničevalcev žuželk pa živijo tukaj slonovska rovka, jež in nekaj vrst netopirjev. Najštevilčnejša skupina so glodalci: zajci, ježevci, skakači, bodičaste miši, puščavske tekačice, puščavske podgane. Med zvermi sta najbolj znana šakal in fenek, tema se pridružijo še peščena lisica, gepard, progasta hijena in razne maèke. Plazilce zastopajo kuščarji: resoprstec, skink, velikoploska kušearica in puševski varan. Ljudje, ki so raziskovali Saharo pa poročajo tudi o krokodilih iz osrednje Sahare. Številne so tudi kače. Večina živali je **nočnih**: podnevi ostajajo v podzemnih zavetiščih in hladnejših sencah, s čimer zmanjšujejo izhlapevanje telesne tekočine, na planem pa se prikažejo v hladnejših nočnih urah.

Zgodovina

Zelo zgodaj so skozi peščena področja vzhodne in severne Sahare potovali trgovci. Sredi 19. stoletja je večina ljudi mislila, da je Sahara velikanska peščena ploskev, ki se širi do Indije. Prvi ljudje, ko so si upali prestopiti meje, so bili razni pustolovci, raziskovalci, ter kasneje misijonarji.

Konec 19. stoletja pa so začeli Francozi in Britanci osvajati severna področja Sahare-Maroko, Alžirijo ter Egipt.

Prebivalci Sahare

Ljudje živijo na robovih puščave že skoraj 500.000 let. Domače prebivalstvo v Sahari je sestavljeno iz najrazličnejših rodov in plemen ljudstev iz črne Afrike, z Bližnjega vzhoda in iz sredozemskega prostora. Večji del puščavskega prebivalstva predstavljajo Tuaregi. Od 7. stoletja pa se je na to območje preseljevalo vedno več Arabcev.

Stalne naselbine so nastajale tam, kjer je bilo dovolj vode, na križiščih karavanskih poti pa so se nato razvila manjša mesta, kot so Agadez, Ghat in Kufra. Med prebivalci teh oaz je vse v 20. stoletje obstajala medsebojna odvisnost. Zaradi sušnih obdobj v zadnjih letih in zaradi političnih in tehničnih sprememb (npr. prevažanja blaga s tovornjaki) so številni nomadi začeli opuščati stare življenjske navade in se bolj ali manj neprostoovoljno naseljevati v oaznih mestih in na območju Sahela.

Zaradi sušnih obdobj, političnih in tehničnih sprememb, zaradi katerih nomadi opuščajo stare življenjske, se je začel proces dezertifikacije. Nomadi se za stalno naseljujejo na tem zelo občutljivem ekosistemu, ki ga poleg pogostih suš dandanes ogroža tudi prenakomerno izčrpavanje zemlje. Puščava se počasi pomika v območja Sahela, kjer ne uspevajo več razni pridelki, ki so prebivalce oskrbovali s hrano. Zaradi pogostih suš vsako leto umre na tisoče ljudi.

Viri:

Gabriel, Alfons, Sahara, Ljubljana 1973, Državna založba Slovenije

Senegačnik, Jurij, Svet: geografija za 2. letnik gimnazij, Ljubljana, Modrijan 2005

Severna Afrika in Arabski polotok, Ljubljana: Mladinska knjiga, Dežele in ljudje 1992

11.12.2005, <http://en.wikipedia.org/wiki/>